

Anomi ve Sosyal Sözleşme Perspektifinden *Kara Şövalye* Filminde Suç ve İktidarın Analizi

Murat AYTAŞ

Unvanı: Doç. Dr.

Kurumu: Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi

e-mail adresi: mrtaytas@gmail.com

ORCID ID: 0000-0 003-2744-0519

Yasemin DEMİR

Unvanı: Yüksek Lisans Öğrencisi

Kurumu: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

e-mail adresi: yasemin.demir1938@gmail.com

ORCID ID: 0009-0009-9382-7333

Makale Bilgileri / Article Information

Makale Türü / Type : Teorik Makale / Theoretical Article

Geliş Tarihi / Received : 05.07.2024

Kabul Tarihi / Accepted : 22.07.2024

İntihal / Plagiarism

Bu makale, benzerlik programı ve en az iki hakem tarafından incelenmiş olup intihal içermediği teyit edilmiştir.

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via plagiarism software.

Öz

Anomi, toplumsal normların zayıflaması veya yok olması sonucu bireylerin rehbersiz kalması ve sosyal uyumun bozulması durumu olarak tanımlanır. Emile Durkheim ve Robert K. Merton'un anomi teorileri, bu bağlamda toplumsal yapı ve normların değişmesiyle ortaya çıkan düzensizlikleri anlamada kritik rol oynar. Sosyal sözleşme teorisi ise bireylerin güvenlik ve düzen için bazı özgürlüklerinden feragat etmelerini ve belirli kurallara uymalarını öngörür. Sinema, toplumsal değişim ve normların zayıflamasına ilişkin kavramları görsel öyküler ve temsiller yoluyla sosyolojik kavramları daha yakından incelemeye olanak sunar. Bu çalışma, yönetmenliğini Christopher Nolan'ın yaptığı *Kara Şövalye* (The Dark Knight - 2008) filminin toplumsal yapı ve normların zayıflaması sonucu ortaya çıkan düzensizlikleri nasıl ele aldığını ve modern toplumlarda anomi ve sosyal sözleşme kavramlarının suçla olan ilişkisini tartışmaya açmaya amaçlamaktadır. Filmdeki olaylar, karakterler ve toplumsal yapı, anomi ve sosyal sözleşme teorileri bağlamında sosyolojik analiz yöntemiyle değerlendirilecektir. Bu bağlamda,

Émile Durkheim ve Robert K. Merton'un anomi teorileri, Thomas Hobbes, John Locke ve Jean-Jacques Rousseau'nun sosyal sözleşme teorileri temel alınarak filmdeki suç ve iktidar ilişkileri incelenecektir. Çalışmanın sonuçları, Joker'in Gotham City'deki normları ve değerleri sorgulatarak anomi yarattığını, Batman'in ise toplumsal düzeni korumaya çalıştığını ortaya koymaktadır. Gotham City'deki suç ve yolsuzluk, toplumsal sözleşmenin çöküşüne ve anomik bir duruma yol açar. Joker'in kaotik eylemleri ve Batman'in adalet arayışı, anomi ve sosyal sözleşme kavramlarının filmde derinlemesine işlendiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Anomi, Sosyal Sözleşme, Suç, Sinema, Batman, Kara Şövalye.

An Analysis of Crime and Power in *The Dark Knight* from the Perspective of Anomie and Social Contract

Abstract

Anomie is defined as the condition where individuals are left without guidance and social cohesion is disrupted due to the weakening or disappearance of social norms. The anomie theories of Émile Durkheim and Robert K. Merton play a critical role in understanding the disorders arising from social structure and norm changes. Social contract theory, on the other hand, posits that individuals give up certain freedoms and adhere to specific rules for the sake of security and order. Cinema allows for a closer examination of sociological concepts related to social change and the weakening of norms through visual stories and representations. This study discusses how the film *The Dark Knight*, directed by Christopher Nolan, addresses the disorders that arise from the weakening of social structure and norms and explores the relationship between anomie, social contract, and crime in modern societies. The film's events, characters, and social structure will be evaluated using a sociological analysis method within the framework of anomie and social contract theories. In this context, the anomie theories of Émile Durkheim and Robert K. Merton, and the social contract theories of Thomas Hobbes, John Locke, and Jean-Jacques Rousseau will be used as a basis to examine the relationships between crime and power in the film. The study's results indicate that Joker creates anomie by questioning the norms and values of Gotham City, while Batman tries to maintain social order. The crime and corruption in Gotham City led to the collapse of the social contract and an anomic condition. Joker's chaotic actions and Batman's pursuit of justice illustrate how deeply the concepts of anomie and social contract are embedded in the film.

Keywords: Anomie, Social Contract, Crime, Cinema, Batman, *The Dark Knight*.

GİRİŞ

Toplumsal normların zayıflaması veya yok olması sonucu bireylerin rehbersiz kalması ve sosyal uyumun bozulması durumu, sosyolojide anomi kavramı ile açıklanmaktadır. Émile Durkheim'in intihar çalışmaları bağlamında geliştirdiği bu kavram, toplumsal değişim süreçlerinde ortaya çıkan düzensizlikleri anlamada önemli bir analitik araçtır (Durkheim, 1992,

s. 246). Robert K. Merton ise anomi kavramını genişleterek, bireylerin toplumsal hedeflere ulaşmada karşılaştıkları engelleri ve bu engellerle başa çıkma stratejilerini incelemiştir. Merton'a göre, toplumun belirlediği hedeflere ulaşmak için meşru yolların sınırlı olduğu durumlarda, bireyler alternatif yollar arayabilir ve bu da sapkın davranışların artmasına neden olabilir (Merton, 1938, s. 674). Anomi, modern toplumlarda yaşanan belirsizlik ve sosyal uyumsuzluk durumlarını anlamada da kritik bir araçtır. Hızlı teknolojik değişimler, ekonomik dalgalanmalar ve küreselleşme gibi faktörler, toplumsal normların hızla değişmesine neden olabilir ve bu da bireylerin kendilerini toplumsal yapıya yabancı hissetmelerine yol açabilir (Messner & Rosenfeld, 1994, s. 51).

Güncel çalışmalar da anomi kavramının geniş uygulama alanını vurgulamaktadır. Örneğin, Requena ve diğerleri (2020, s. 207), modern toplumlardaki anominin sosyal medya ve dijital iletişim araçları üzerindeki etkilerini incelemiş ve dijitalleşmenin toplumsal normlar üzerindeki dönüştürücü etkilerini ortaya koymuştur. Anominin ortaya çıkışı, sinemanın biçim ve stilistik olarak da etkilenmesine neden olmuştur. Sinema, toplumsal değişim ve normların zayıflamasını hem biçim hem de içerik açısından işleyerek, anominin etkilerini geniş kitlelere ulaştırmada önemli bir rol oynar. Sinema, anomiye dair temaları işleyerek anlatı yapısını ve karakter gelişimini şekillendirir. Örneğin, karakterlerin toplumsal yabancılaşması, anlatının merkezine yerleşir ve sinemada estetik unsurlar, bu yabancılaşma duygusunu vurgulamak için kullanılır. Sinemada anomi temalı filmler, sıklıkla karanlık, kasvetli görsel stil ve parçalanmış anlatı yapısıyla, bireylerin toplumsal uyumsuzluklarını ve normların çöküşünü dramatik bir şekilde gözler önüne serer. Ulutaş'a (2019) göre yabancılaşmış diğer ifade ile toplumsal anominin şekil bulduğu bireylerin sinematik gösterimi izleyicinin karakterle özdeşleşmesini engellediği gibi bir çeşit yabancılaştırma etkisi de yaratmaktadır.

Sanatın duygu dünyasına etkisi ve gerçekliğin inşasındaki rolü, bireylerin ve toplumların gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Sanat ve özellikle sinema, duygusal ve zihinsel özellikler yaratarak, insanların kendi iç dünyalarında ve toplumsal yapılarında derin ve kalıcı değişiklikler yapma potansiyeline sahiptir (Ulutaş & Ulutaş, 2015). Bu açıdan sinema, toplumsal değişim ve normların zayıflamasını biçim ve içerik açısından işleyerek anominin etkilerini geniş kitlelere ulaştırmada önemli bir rol oynar. Martin Scorsese'nin *Taxi Driver* (1976) ve Bong Joon-ho'nun "*Parasite*" (2019) gibi filmler, anomi kavramını derinlemesine inceleyerek toplumsal normların çözülmesini ve bireylerin bu duruma nasıl tepki verdiğini dramatik bir şekilde gözler önüne serer. Yönetmenliğini Christopher Nolan'ın yaptığı 2008 yapımı *Kara Şövalye* (*The Dark Knight*) filmi, *Joker* ve *Batman* karakterleri üzerinden suçun ve toplumsal düzenin nasıl temsil edildiğini incelemekte, toplumsal sözleşme ve anomi kavramlarının suç olgusuyla olan ilişkisini derinlemesine ele alan bir yapımlar olarak karşımıza çıkar.

Bu çalışmanın amacı, *Kara Şövalye* filminde suç ve iktidar ilişkilerini anomi ve sosyal sözleşme perspektiflerinden incelemektir. Sosyal sözleşme kavramı, bireylerin güvenlik ve toplumsal düzen için bazı özgürlüklerinden feragat etmelerini ve ortak kurallara uymalarını öngören bir

teoridir (Locke, 2023, s. 51). Bu teori, modern hukuk sistemlerinin ve toplumsal düzenin temelini oluşturan önemli bir felsefi yaklaşımdır (Hobbes, 2008, s. 88). Gotham City'nin karanlık yüzünü ve burada yaşanan suç olaylarını bu iki perspektiften analiz etmek, filmdeki toplumsal yapı ve normların zayıflaması sonucu oluşan düzensizlikleri anlamamızı sağlayacaktır. Ana akım Hollywood sinemasının önemli yapımlarından Kara Şövalye filmi, anlatı içerisindeki karakterler ve eylemleri toplumsal yapı, anomi ve sosyal sözleşme teorileri bağlamında sosyolojik analiz yöntemiyle değerlendirilecektir. Bu bağlamda, çalışma, modern toplumlarda anomi ve sosyal sözleşme kavramlarının suçla olan ilişkisini ortaya koyarak alana katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

1. ANOMİ VE SUÇ OLGUSU

Anomi, toplumun normlarının zayıflaması veya yok olması sonucu bireylerin rehbersiz kalması ve sosyal uyumun bozulması durumunu ifade eden bir kavramdır. Emile Durkheim tarafından sosyolojide tanımlanan bu kavram, toplumsal yapı ve normların değişmesiyle ortaya çıkan düzensizlikleri anlamada önemli bir yere sahiptir. Durkheim (1992, s. 246), anomi kavramını özellikle intihar çalışmaları bağlamında ele almış ve normların zayıflamasıyla intihar oranları arasında bir ilişki olduğunu öne sürmüştür. Buna göre, hızlı toplumsal değişim dönemlerinde, bireyler yeni normlara uyum sağlamakta zorlanabilir ve bu durum, sosyal bağların zayıflamasına ve bireylerin kendilerini toplumdaki yerlerini kaybetmiş hissetmelerine yol açabilir.

Anomi kavramının Türkçe karşılığını normsuzluk ya da kuralsızlık olarak ifade edebiliriz. Bu kuralsızlık hali köklü sosyal sözleşmelerin etkisini kaybetmesi sonucu toplumdaki kişilerin sosyal yaşamlarında ortaya çıkan psikolojik çöküntü durumudur. Bu durumun sonucu olarak söz konusu kuralsızlık bireysel alandan çıkarak toplumsal alana doğru kayar. Bireyler tarafından kurallara uyumun sürdürülememesiyle toplumun gittikçe yozlaşma hâli yani diğer bir ifadeyle anomi ortaya çıkar. "Standart düzeydeki değişiklikler nedeniyle paylaşımcılık, kurallar ve düşünceler üzerinde bu kişiler arasında ortak bir fikir oluşturma mümkün değildir. Söz konusu eksiklik ve bozukluk anomiyi oluşturur (Bayhan, 1997, s. 17).

Robert K. Merton, anomi kavramını daha da geliştirerek, bireylerin toplumsal hedeflere ulaşmada karşılaştıkları engelleri ve bu engellerle başa çıkma stratejilerini incelemiştir. Merton'a göre, toplumun belirlediği hedeflere ulaşmak için meşru yolların sınırlı olduğu durumlarda, bireyler alternatif yollar arayabilir ve bu da sapkın davranışların artmasına neden olabilir (1938, s. 674). Merton'un bu çalışması, anomi teorisini suç ve sapkınlık olgularının anlaşılmasında merkezi bir kavram haline getirmiştir. Anomi, modern toplumlarda bireylerin yaşadığı belirsizlik ve sosyal uyumsuzluk durumlarını anlamada da önemli bir araçtır. Örneğin, hızlı teknolojik değişimler, ekonomik dalgalanmalar ve küreselleşme gibi faktörler, toplumsal normların hızla değişmesine neden olabilir ve bu da bireylerin kendilerini toplumsal yapıya yabancı hissetmelerine yol açabilir (Messner & Rosenfeld, 1994, s. 77).

Anomi teorisi toplumsal alanda suç olgusunun anlaşılması noktasında oldukça merkezi bir rol oynar. Suç kavramının en temel anlamı, ceza kanunu aracılığıyla yasaklanan davranışlardır (Ercan, 2007, s. 98). Diğer bir ifadeyle suç; kendi alanını aşan, yasakları çiğneyen, buna ilişkin cezaların veya yaptırımların uygulandığı ve kamunun engellemeye çalıştığı fiillerdir. Bu tanımlardan yola çıkarak, suç eyleminin onaylanmayan ve cezalandırılan bir davranış olduğu söylenebilir. Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde ise suç, geleneklere ve etik kurallara aykırı davranışların sergilenmesi olarak tanımlanmaktadır. İçerisinde suç barındırmayan bir toplum düşünülemez. “Toplum için suç, fail ya da kurbanın kimliği, suçun şekli, işlendiği mekân, işleniş şekli gibi birçok açıdan merak konusu olmaktadır” (Gültekin, 2018, s. 18).

Suç kavramı, sadece yasal ve toplumsal bağlamlarda değil, aynı zamanda sanatın çeşitli dallarında da önemli bir tema olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanat, suçun karmaşıklığını ve insan psikolojisindeki derin etkilerini keşfetmek için güçlü bir araçtır. Özellikle sinema, suçun incelikle işlenmiş anlatılarını sunarak izleyicilere suçun doğası ve sonuçları hakkında derinlemesine düşünme fırsatı verir. Sinemada suç olgusu ve adalet anlayışı hemen her filmde örtük ya da açık bir şekilde yer alır (Yuvayapan, 2006, s. 73). Kuşkusuz suç eylemi, sinema alanında doğrudan temel konu olmuştur. Gangster ve polisiye yapımlarında suç ana temadır. Bu da bilimkurgu sineması içerisinde tematik bir konu haline gelmiştir. Sinemada suçun ilk örneklerinden biri, 1903 yılında Porter'ın yaptığı “Büyük Tren Soygunu” (The Great Train Robbery) filmidir. Bu film, suç eylemini anlam bütünlüğü içerisinde incelemesi bakımından çok etkili olmuş ve diğer filmlere kaynaklık etmiştir.

2.SİNEMADA ANOMİ VE SUÇ OLGUSUNA İLİŞKİN TEMSİLLER

Anomi kavramı, sinema alanında önemli bir analitik araç olarak kullanılmaktadır. Sinema, toplumsal değişim ve normların zayıflamasına ilişkin kavramları görsel öyküler ve temsiller yoluyla sosyolojik kavramları daha yakından incelemeye olanak sunar. Örneğin, Martin Scorsese'nin *Taksi Şoförü* (Taxi Driver, 1976) filmi, başkarakter Travis Bickle üzerinden anomi temasını işler. Bickle, Vietnam Savaşı'ndan döndükten sonra New York şehrindeki toplumsal çöküş ve normların zayıflaması karşısında yabancılaşmış bir birey olarak tasvir edilir. Bu film, bireyin toplumsal uyumsuzluk ve anomi içerisindeki ruh halini çarpıcı bir şekilde yansıtır. Buna ek olarak, Bong Joon-ho'nun *Parazit* (Parasite, 2019) filmi, modern kapitalist toplumda sınıf ayrımlarının ve sosyal eşitsizliklerin yarattığı anomi durumlarını anlatır. Film, fakir ve zengin aileler arasındaki çatışmayı merkezine alarak, toplumsal normların nasıl çözüldüğünü ve bireylerin bu duruma nasıl tepki verdiğini dramatik bir şekilde gözler önüne serer.

Sinema, suç temalarını da farklı bakış açılarıyla ele alarak toplumsal normları ve adalet sistemini sorgulamamızı sağlar. Suç filmleri, genellikle suçluların iç dünyasını, suç işlemenin arka planındaki motivasyonları ve sonuçlarını inceler. Bu tür filmler, izleyicilere suçun sadece hukuki değil, aynı zamanda etik ve psikolojik boyutlarını da gösterir. Örneğin, Martin Scorsese'nin *Sıkı Dostlar* (Goodfellas, 1990) filmi, organize suçun iç dinamiklerini ve suçun

bireyler üzerindeki yıkıcı etkilerini detaylı bir şekilde ele alır. Benzer şekilde, Francis Ford Coppola'nın *Baba* (The Godfather, 1972) serisi, suç ve aile bağları arasındaki karmaşık ilişkileri derinlemesine inceler. Sinema sanatında suç kendi içinde yeni ve farklı bir ürün olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda suç eylemi, izleyicilere sadece şiddetin hissettirilmesiyle değil, aynı zamanda teknik olanaklarla oluşturulan gerçekçi vahşet görüntüleri eşliğinde sunulmaktadır (Abisel, 1995, s. 157). İşlenen suçlar, kanunun bakış açısından değil, eylemi gerçekleştiren kişilerin gözünden sunulmaktadır. Filmlerde şiddet veya ölüm görüntülerinin gülünç bir hâl alması, insanlara kanıksatılmaya çalışılan ideolojiyi de sarsabileceğinden, şiddet ve ölümün gerçekçiliği daha da önem kazanmıştır (Gültekin, 2018, s. 148). Teknolojinin gelişimiyle birlikte suç olarak işlenen cinayetler, sahnelerde çeşitli efektler kullanılarak daha rahatsız edici bir hâl almıştır. Bu tematik değişiklikler, suçu konu alan filmlerin estetik yapısını kurgu ve kamera teknikleriyle de dönüştürmüştür.

Filmlerdeki protagonistler, suç eylemlerini esprilerle süsleyerek ve herhangi bir kaygı taşımadan suç işlemeye devam etmektedir. Bu durum, suç eyleminin sahnelerde sıklıkla geçmesinin, öne çıkan karakterlerin önemli bir rol üstlendiği anlamına geldiğini göstermektedir. Örneğin, *Batman* serisinin ünlü karakteri Joker, suç eylemlerini gerçekleştirme sürecinde esprili ve umursamaz bir tavır sergileyerek izleyicileri hem dehşete düşürmekte hem de eğlendirmektedir. Joker'in karmaşık kişiliği, kaos yaratma arzusu ve suç eylemlerine getirdiği mizahi yaklaşım, onu sinema tarihinin en unutulmaz ve etkileyici kötü karakterlerinden biri haline getirmiştir. Joker'in suçları işleyiş biçimi, onun sadece bir suçlu değil, aynı zamanda derinlemesine incelenmesi gereken bir karakter olduğunu ortaya koyar. Bu da suç temalı filmlerde baş karakterlerin ne kadar önemli bir rol oynadığını bir kez daha kanıtlamaktadır. Tüm bunlara rağmen, suçu temel alan ve anlatı yapısını suç eylemi çerçevesinde şekillendiren filmleri suç filmi olarak nitelendirmek mümkündür (Leitch, 2002).

Suç teması, genel anlamda polisiye türü filmlerde sıklıkla işlenmiş olsa da diğer türlerde de görülmektedir. Doğu Avrupa sinemasında göç ve modernleşme sorunları ağırlıklı olarak suç sosyolojisine eğilen pek çok yapım bulunur. Filmlerde popüler sinemanın da sıklıkla temsil ettiği suçlar işlenmeye çalışılmış, haydutların dünyası anlatılmaya çalışılmış, göç olgusu işlenmiş, modernleşen dünyanın yeni sorunları işlenmeye başlanmış ya da farklı ırklardaki bireylerin evlilikleri aktarılmaya çalışılmıştır (Acar, 2023, s. 140). Özellikle bilimkurgu sinemasında suç, distopik anlatımlarla karşımıza çıkmaktadır. Bilimkurgu çoğu zaman suç anlatılarında fütüristik bir yapı sunmaktadır. Örneğin, Steven Spielberg'in yönettiği *Azınlık Raporu* (Minority Report, 2002) filmi, 2054 yılına gönderme yapmaktadır. Filmde, çeşitli cihazlar aracılığıyla suçlu ve kurban kimlikleri tespit edilmektedir. Henüz ortada bir suç yokken insanlar yine de suçlu muamelesi görmektedir. Bilimkurgu sineması, bazen de kara mizah ve distopya türünde klasik anlatımlarla bulunur. Stanley Kubrick'in çektiği *Otomatik Portakal* (A Clockwork Orange, 1971) filmi, dört çetenin kendine özgü üslup ve tarzları olan şehir eşkıyalığını temsil etmektedir. Bu çeteler, tecavüz, cinayet, soygunculuk gibi ciddi anlamda suç işlemektedir. Suçların çoğu, günlük bir rutin haline gelmiş ve mizahi bir hava katılmıştır.

Teknolojinin sürekli ivme kazanmasıyla birlikte suçlu karakterlerde değişimler olmuştur. Buna örnek olarak Gareth Edwards tarafından yönetilen *Yaratıcı* (The Creator, 2023) filmi, insan ırkıyla robotların savaşını konu almaktadır. Robot karakterler, insanlığa zarar vermekte ve bu durum önlenememektedir. *Kod 8* (Code 8, 2019) filminde ise insanların dışlandığı bir şehirde elektronik güçlere sahip karakterler ele alınmaktadır. Bu karakterler, annelerini kurtarmak için yeraltı suç dünyasına bulaşmaktadır. Bu durumda insanlar, hayatta kalabilmek için suç eylemine yönelmektedir. Suça dahil olan robot polisler de yer almaktadır. Benzer şekilde, suç fiili, insan türünün felaket karşısında ya da kaynakların sadece bir grup insana yeteceğine inandıkları zaman, halkın belli bir kısmını insan olmayan "öteki" olarak görme eğilimini ele almaktadır (Şen, 2018, s. 38).

Suç ve anomi arasındaki ilişki, toplumsal sözleşme kavramı ile derin bir bağ içindedir. Toplumsal sözleşme, bireylerin kendi güvenlikleri ve toplumun düzeni için bazı özgürlüklerinden feragat etmelerini ve ortak kurallara uymalarını gerektirir. Bu sözleşmenin ihlali, toplumda düzeni ve istikrarı bozan anomik durumlara yol açar. Anomi, normların zayıfladığı, toplumsal bağların koptuğu ve bireylerin ortak değerlerden uzaklaştığı bir durumu ifade eder. Bu durumda, bireyler arasındaki uyum bozulur ve suç oranlarında artış gözlemlenebilir. Suçun sinemadaki temsilleri, sadece suçluların hikayelerini anlatmakla kalmaz, aynı zamanda toplumun suç karşısındaki tutumlarını ve adalet anlayışını da yansıtır. Bu filmler, izleyicilere suç ve adalet kavramlarını yeniden değerlendirme imkânı sunar. Sinema, suçun sıradan insanların hayatlarına nasıl dokunduğunu ve toplumun suçla başa çıkma yöntemlerini göstererek, izleyicilere empati kurma ve eleştirel düşünme fırsatı verir. Sinema, suçun sıradan insanların hayatlarına nasıl dokunduğunu ve toplumun suçla başa çıkma yöntemlerini göstererek, izleyicilere empati kurma ve eleştirel düşünme fırsatı verir. Modern ve tecimsel sinema, bu temayı farklı şekillerde ele alarak izleyicilere çeşitli perspektifler sunar. Örneğin, Martin Scorsese'nin *Sıkı Dostlar* (Goodfellas, 1990) ve Quentin Tarantino'nun *Ucuz Roman* (Pulp Fiction, 1994) gibi filmleri, suç dünyasının iç yüzünü ve bireyler üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde işlerken, daha tecimsel yapımlar olan *Ocean's Eleven* (2001) veya *İtalyan İşi* (The Italian Job, 2003) suç kavramını daha hafif ve eğlenceli bir tonla sunar. Bu farklı yaklaşımlar, izleyicilere suçun karmaşıklığını ve toplum üzerindeki etkilerini geniş bir yelpazede deneyimleme imkânı sağlar.

3. SOSYAL SÖZLEŞME KAVRAMI İLE ANOMİ İLİŞKİSİ

Sosyal sözleşme kavramı, bireylerin kendi güvenlikleri ve toplumsal düzenin sağlanması amacıyla bazı özgürlüklerinden feragat etmelerini ve belirli kurallara uymalarını öngören bir teoridir. Bu kavram, 17. ve 18. yüzyıllarda Thomas Hobbes, John Locke ve Jean-Jacques Rousseau gibi düşünürler tarafından geliştirilmiştir. Sosyal sözleşme teorisi, modern hukuk sistemlerinin ve toplumsal düzenin temelini oluşturan önemli bir felsefi yaklaşımdır. Hobbes, Locke ve Rousseau'nun görüşleri, sosyal sözleşmenin bireyler ve devlet arasındaki ilişkiyi nasıl şekillendirdiğini anlamamıza yardımcı olur.

Thomas Hobbes, "Leviathan" adlı eserinde, doğal durumda insanların "herkesin herkese karşı savaşı" gibi bir kaos ortamında yaşadığını ve bu durumdan kaçınmak için güçlü bir merkezi otoritenin gerekli olduğunu savunur (Hobbes, 2008, s. 88). Hobbes'a göre, bireyler kendi güvenliklerini sağlamak için özgürlüklerinden vazgeçer ve bu otoriteye itaat ederler. Bu bağlamda, suçun ve anominin önlenmesi, güçlü bir merkezi otoritenin varlığına bağlıdır. Hobbes'un sosyal sözleşme teorisi, toplumsal düzenin sağlanmasında devletin rolünü vurgular ve suç oranlarının düşürülmesi için merkezi otoritenin gücünün önemini belirtir. Sinemada bu tema, distopik filmler ve suç oranlarının yüksek olduğu toplumları betimleyen yapımlarda sıkça işlenir. Örneğin, "Arınma Gecesi" (The Purge, 2013) filmi, bir gece boyunca tüm suçların serbest bırakıldığı bir toplumda geçen anomik durumu ve sosyal sözleşmenin tamamen ortadan kalkmasını çarpıcı bir şekilde ele alır. Film, Hobbes'un güçlü merkezi otorite olmadan kaosun nasıl hüküm sürdüğünü göstermektedir.

John Locke ise, "İkinci İnceleme" adlı eserinde, insanların doğal haklarının korunması amacıyla toplumsal sözleşmeye girdiklerini savunur (Locke, 2023, s. 4). Locke'a göre, insanlar doğuştan gelen yaşam, özgürlük ve mülkiyet haklarına sahiptir ve bu hakların korunması için devletle bir anlaşma yaparlar. Devletin bu hakları ihlal etmesi durumunda, bireyler devleti değiştirmeye hakkına sahiptir. Locke'un yaklaşımı, bireylerin haklarının korunması ve toplumsal düzenin sağlanmasında devletin sorumluluğunu vurgular (Locke, 2023, s. 61). Bu perspektiften bakıldığında, suçun ve anominin önlenmesi, devletin bireylerin haklarını koruma konusundaki başarısına bağlıdır. Sinemada bu kavram, devletin bireylerin haklarını koruma konusundaki başarısızlıklarını ve bunun sonucunda ortaya çıkan anomik durumları işleyen filmlerde görülebilir. *V for Vendetta* (2005) filmi, baskıcı bir rejimin bireylerin haklarını ihlal ettiği ve bunun sonucunda anomi ve kaosun hüküm sürdüğü bir dünyayı anlatır. Film, bireylerin doğal haklarının korunmasının toplumsal düzenin sağlanmasında ne kadar kritik olduğunu vurgular.

Jean-Jacques Rousseau, *Toplum Sözleşmesi* adlı eserinde, bireylerin genel iradeye dayalı olarak bir araya geldiklerini ve bu iradenin toplumsal sözleşmenin temelini oluşturduğunu savunur (Rousseau, 2024, s. 14). Rousseau'ya göre, toplumsal sözleşme, bireylerin ortak iyiliği gözeterek genel iradeye uyum sağlamalarını gerektirir. Bu bağlamda, anomi, bireylerin genel iradeden sapması ve ortak değerlere uyum sağlamaması sonucu ortaya çıkar. Rousseau'nun yaklaşımı, toplumsal düzenin sağlanmasında bireylerin ortak değerlere ve genel iradeye bağlılığının önemini vurgular. Suç oranlarının düşürülmesi, bireylerin toplumsal sözleşmeye ve ortak değerlere uyum sağlamalarıyla mümkündür. Sosyal sözleşme kavramı, sinemada toplumsal uyumun bozulduğu ve bireylerin ortak değerlere uyum sağlamadığı anomik durumları ele alan filmlerde işlenir. *Kara Şovalye* (2008) filmindeki Joker karakteri, toplumsal sözleşmeyi ve düzeni tamamen yıkarak kaos yaratmaya çalışır. Joker'in suçları ve anomik davranışları, Rousseau'nun genel iradeye uyum sağlamayan bireylerin toplumda nasıl yıkıcı etkilere yol açabileceğini gösterir.

Sosyal sözleşme teorisi, anomi kavramının anlaşılmasında da önemli bir rol oynar. Anomi, normların zayıfladığı, toplumsal bağların koptuğu ve bireylerin ortak değerlerden uzaklaştığı bir durumu ifade eder. Émile Durkheim, anomi kavramını toplumsal normların yetersiz kaldığı ve bireylerin davranışlarını yönlendiremediği bir durum olarak tanımlar (Durkheim, 1992, s. 248). Durkheim'a göre, anomi durumunda bireyler arasındaki uyum bozulur ve suç oranlarında artış gözlemlenir. Bu bağlamda, sosyal sözleşmenin zayıflaması, anomik bir ortamın oluşmasına ve suç oranlarının artmasına neden olabilir. Sinema, sosyal sözleşme ve anomi gibi kavramları işleyerek toplumsal düzenin korunması ve sosyal sözleşmenin önemini çeşitli temsiller aracılığıyla sıklıkla vurgular. Filmler, toplumsal normların zayıfladığı anomik durumları ve bu durumların bireyler üzerindeki etkilerini etkileyici bir şekilde yansıtarak sosyolojik meselelerin üzerine daha derinlikli bir düşünme fırsatı sağlar.

4. YÖNTEM

Bu çalışma, sosyolojik film analizi yöntemi kullanılarak *Batman: Kara Şövalye* filmindeki suç ve iktidar ilişkilerini anomi ve sosyal sözleşme perspektiflerinden incelemektedir. Sosyolojik film analizi, toplumsal normların ve yapıların sinematik temsillerini anlamak için önemli bir yöntemdir. Sosyolojik film analizi, filmlerin toplumsal yapılar, kültürel normlar, toplumsal değişim ve sosyal etkileşimler üzerindeki etkilerine odaklanır. Bu analiz yöntemi, filmlerin yalnızca eğlence amaçlı değil, aynı zamanda toplumsal mesajlar ve ideolojiler taşıyan önemli kültürel ürünler olduğunu vurgular. Sosyolojik film analizinde kullanılan bazı temel yaklaşımlar şunlardır: ideoloji eleştirisi, temsil ve kimlik analizi, toplumsal cinsiyet çalışmaları, sınıf analizi ve etnik kimlik çalışmaları (Smith, 2010, s. 36). İdeoloji eleştirisi, filmlerin hangi ideolojileri desteklediğini veya eleştirdiğini incelemeyi içerir. Bu yaklaşım, filmlerin izleyicilere hangi toplumsal değerleri ve normları ilettiğini belirlemeye çalışır.

Örneğin, savaş filmleri sıklıkla milliyetçilik ve kahramanlık gibi ideolojileri yüceltir (Jameson, 2011, s. 76). Temsil ve kimlik analizi, filmlerde farklı toplumsal grupların nasıl temsil edildiğini inceler. Bu analiz, filmlerin toplumsal cinsiyet, ırk, sınıf ve cinsellik gibi kimlik kategorilerini nasıl şekillendirdiğine odaklanır. Örneğin, birçok Hollywood filmi, beyaz erkek kahramanları ön plana çıkarırken, kadınları ve etnik azınlıkları ikincil rollerle sınırlar (Hall, 2017, s. 101). Sınıf analizi, filmlerin sınıf yapıları ve toplumsal eşitsizlikler üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlar. Bu yaklaşım, filmlerin işçi sınıfı, orta sınıf ve üst sınıf gibi farklı toplumsal sınıfları nasıl temsil ettiğine odaklanır. Örneğin, birçok film, yoksulluk ve sınıf çatışmalarını romantize ederken, sınıf atlamayı bir başarı hikayesi olarak sunar (Bordwell & Thompson, 2008, s. 475).

Çalışmada, Émile Durkheim ve Robert K. Merton'un anomi teorileri ile Thomas Hobbes, John Locke ve Jean-Jacques Rousseau'nun sosyal sözleşme teorileri temel alınarak, filmin olay örgüsü, karakterler ve sosyal yapı detaylı bir şekilde analiz edilecektir. Yöntem olarak sosyolojik analiz yöntemlerinden biri olan ideoloji eleştirisi kullanılacaktır. Bu yöntemle, filmdeki ideolojik temalar ve toplumsal değerlerin nasıl temsil edildiği incelenecektir. Filmin

sosyolojik analizi sonucunda elde edilen bulgular yorumlanacak ve filmdeki suç ve iktidar ilişkilerinin anomi ve sosyal sözleşme perspektifinden nasıl ele alındığı tartışılacaktır.

5. BATMAN: KARA ŞÖVALYE FİLMİNİN ANOMİ VE SOSYAL SÖZLEŞME PERSPEKTİFİNDEN ANALİZİ

Kara Şövalye (The Dark Knight, 2008), Christopher Nolan tarafından yönetilen ve DC Comics'in popüler Batman karakterine dayanan bir süper kahraman filmidir. Filmde Christian Bale, Gotham City'nin koruyucusu Batman rolünde, Heath Ledger ise kaotik ve korkusuz suçlu Joker rolünde yer alır. Oyuncu kadrosunda ayrıca Aaron Eckhart, Maggie Gyllenhaal, Michael Caine, Gary Oldman ve Morgan Freeman gibi önemli isimler bulunur. Film, Gotham City'deki suç dünyasının derinliklerine inerken, Batman'in Joker'e karşı verdiği zorlu mücadeleyi konu alır. Heath Ledger'ın Joker performansı, filmin en unutulmaz unsurlarından biri olarak kabul edilir ve ona ölümünden sonra En İyi Yardımcı Erkek Oyuncu Oscar'ını kazandırmıştır. Kara Şövalye, sadece bir süper kahraman filmi değil, aynı zamanda adalet, kaos ve ahlaki ikilemler üzerine derinlemesine düşündüren bir yapıt olarak sinema tarihine geçmiştir. Film, insanlar için büyük bir tehdit oluşturan Joker karakterinin Gotham sokaklarına geri dönmesi ve bu sokakların yeniden kurtarıcılığını üstlenen Batman'in hikâyesi ile Gotham City'nin kaotik ve anomik bir ortama sürüklenmesi üzerine kuruludur. Émile Durkheim'in anomi kavramı, toplumsal normların zayıfladığı ve bireylerin ortak değerlerden uzaklaştığı bir durumu ifade eder (Durkheim, 1992, s. 248). Bu bağlamda, film Joker karakterinin toplumsal düzeni yıkmaya yönelik eylemleriyle anomi kavramını sinematik bir anlatımla sunar.

Film, Gotham City'nin suç ve yolsuzlukla dolu bir şehir olduğunu göstererek başlar. Batman, savcı Harvey Dent ve Teğmen Gordon, bu yozlaşmış şehri temizlemek için iş birliği yapar. Ancak, Joker'in ortaya çıkışı, Gotham City'deki kırılğan düzeni daha da bozar. Joker, sadece fiziksel yıkım yaratmakla kalmaz, aynı zamanda toplumun normlarını ve değerlerini sorgular. Onun kaotik eylemleri, Gotham'ın sosyal sözleşmesini zayıflatır ve toplumu anomik bir duruma sürükler. Kara şövalye filmi, anomi¹ kavramı bağlamında analiz edildiğinde kötülüğün doğası üzerine derinlemesine bir bakış sunar. Gotham şehrinin düzeni çeteler yüzünden giderek bozulmuştur. Bu bozulan düzenin en büyük idollerinden olan Joker karakteri anomi kuramının ortaya çıkardığı kuralsızlığı işaret eden en önemli karakterdir.

Joker sıradan bir suçlu portresi çizmez. O daha çok Heidegger'ci anlamda “yersizyurtsuzlaşmış” (deterritorialisation), Bakunin'ci anarşizmin kaos ve düzensizlikle beslenen ve Albert Camus'un “absürt” kavramı ile derinleştirilmiş bir karakter olarak sunulur (Camus, 2014). Bu haliyle filmin antagonisti olan Joker işlediği suçlar ile toplumsal alanı felsefi ve sosyolojik kavramları tartışmaya açar. Modern insan, rasyonel aklın ve teknolojinin yükselişine tanıklık

¹Anomi'de terminolojik olarak eski Yunan yazılarında sürekli karşılaşılan anomi terimi kuralsız anlamına gelen “anomos” kavramıyla bir bağ kurulur (Bayhan, 1997, s. 17).

ederken, şehirleşme ve göç hareketleriyle köklerinden koparılmış, bu süreçte birçok varoluşsal kaygı ve sıkıntı içinde adeta bir geçiş döneminde bırakılmıştır. Bu arafta kalma durumunu toplumsal bağlamda açıklamak için Heidegger'in yanı sıra Deleuze ve Guattari'nin "yersizyurtsuzlaşma" kavramları birbirinden farklı bağlamlarda ele alınsa da her iki düşünce sistemi de bu kavram etrafında önemli ve özgün katkılarda bulunmuştur (Parr, 2008, s. 70). Yersizyurtsuzlaşma, bireylerin köklerinden koparak aidiyet hissini kaybetmesi ve yerinden edilmişlik duygusu içinde yaşamaları anlamına gelir (Heidegger, 2008, s. 236). Joker karakteri, Gotham şehrinde bu kavramın somut bir örneğidir. Joker'in geçmişi ve kimliği belirsizdir; ailesi, kökeni ya da aidiyeti hakkında hiçbir bilgi verilmez. Bu belirsizlik, Joker'in yersizyurtsuzlaşmış bir figür olarak, toplumda hiçbir yere ait olmadan ve hiçbir yere bağlı olmadan hareket etmesini sağlar. Joker'in eylemleri, herhangi bir sosyal, kültürel veya etik normlara bağlı olmadan, tamamen kaotik ve rastgele bir şekilde gerçekleşir. Bu durum, Joker'in yersizyurtsuzlaşmış bir birey olarak, toplumsal düzeni sarsma ve kaos yaratma arzusunu pekiştirir.

Joker'in karakteri aynı zamanda anarşizmin de bir temsilidir. Anarşizm, otoritenin ve hiyerarşinin reddedilmesi, bireylerin özgürlüğünün ve özerkliğinin ön planda tutulması anlamına gelir. Joker, Gotham'da otoriteye ve hiyerarşiye karşı çıkarak, kaos ve düzensizlik yaratma amacı güder. Joker'in amacı sadece suç işlemek değildir; onun asıl hedefi, toplumun temel yapısını ve düzenini yıkmaktır. Joker, insanları birbirine düşman ederek ve onları zor durumlarda ahlaki ve etik seçimler yapmaya zorlayarak, otoritenin ve düzenin ne kadar kırılgan olduğunu göstermeye çalışır. Joker'in anarşist eylemleri, sadece Gotham'ın düzenini bozmakla kalmaz, aynı zamanda Batman'ın ve diğer otorite figürlerinin ahlaki ve etik değerlerini de sınar. Joker, anarşist bir ideal peşinde koşarak, Gotham'da mutlak kaos yaratmayı ve toplumsal düzeni tamamen yıkmayı hedefler. Joker, kendini kaosu elçisi olarak ilan eder:

"Her şey plana göre gittiğinde kimse paniklemiyor, plan korkunç olsa bile. Yarın basına, bir çete üyesi vurulacak ve bir kamyon dolusu asker havaya uçacak desem kimse paniklemez. Çünkü plan uygun olur, ama küçük belediye başkanı ölecek desem herkes kafayı yiyor. Biraz anarşi. Mevcut düzeni sarsınca her şey kaosa dönüyor. Ben kaos elçisiyim."

Joker, toplumsal normları ve değerleri sistematik olarak sorgulatarak ve yıkarak, Gotham halkının güven ve düzen duygusunu tamamen alt üst eder. Onun suçları ve manipülasyonları, Gotham'da normların ve değerlerin geçerliliğini kaybetmesine yol açar. Bu, bireylerin toplumdaki yerlerini ve sosyal uyumun bozulmasına neden olur. Joker'in eylemleri, Durkheim'ın anomi teorisinin somut bir örneği olarak, toplumsal normların çöküşünü ve bireylerin rehbersiz kalmasını gözler önüne serer. Batman karakteri Joker'in aksine şehrin insanlarını koruyan ve adaleti simgeleyen bir kahraman olarak anlatıda işlev görür. Joker, şehri bozguna ve kaos yaratmaya çalışırken, Batman de düzenin bozulmasını, yıkılmasının önüne geçmek için Joker ile savaş hâlinindedir.

Joker, düzensizliği ve kuralsızlığı arzularak eylemleriyle şehrin toplumsal ve ahlaki yapısını çökertmeyi amaçlar. Jokerin, tehditleri, saldırıları, baskınları, adam kaçırma ve sabotaj eylemleri günlük yaşamında bir rutin hâle gelmiştir. Şiddet eyleminin bir korkutma yöntemi olması iktidarın egemenliğine karşı kaosun somutlaşmış boyutlarıdır. Joker'in iktidar egemenliğini açıkça tehdit etmek için TV haberlerine çıkmakta ve topluma korku yaymaktadır. Bu karakter Gotham şehrinin yönetimini, özel timleri, polisleri ve şehrin doğrulayıcı, dürüst savcısı beyaz şövalyeyi kendisi gibi suç ortakları yapmaktadır. Kurulu bir düzeni çaresiz bırakarak, küçük düşürerek güçlü, karşı konulamaz ve anarşist olduğunu ispatlamaya çalışmaktadır. Batman'in Joker'e karşı verdiği mücadele, sadece fiziksel bir savaş değil, aynı zamanda toplumsal düzenin korunması için bir savaştır. Batman, Gotham'ın normlarını ve değerlerini korumak için kendi etik kurallarını ve sosyal sözleşmeyi savunur.

Anominin giderek yaygınlaştığı Gotham şehrinde yozlaşmış bir düzen hüküm sürmeye başlar. Joker, şiddet ve korkunun gücü aracılığıyla toplumsal sözleşme ve kurumların altının boş olduğunu göstermeye çabalar. Bunu gerçekleştirebilmek için toplumsal değer ve normların değiştirilmesine yönelik eylemler planlar ve gerçekleştirir. Toplumsal değişim özellikle geçiş dönemlerinde eski döneme ait norm ve değerler tam olarak ortadan kalkmamış ve yeni değerler yerleşmemiş, içselleştirilmemişse anomi ortaya çıkmakta ve toplumsal düzen ve kurallar işlemez hâle gelmektedir (Taş, 2020, s. 445). Gotham şehrindeki yönetimlerde de yeni kararlar ve yasalarda bir değişiklik yapılmadığından dolayı Joker'in baş edilemez, engellenemez ve anomiye dönüşmesine seyirci kalınmaktadır. Joker'in alaycı ve yıkıcı eylemlerinin var olmasıyla koyulan kuralların gittikçe çiğnendiği görülmektedir. Anlatı içerisinde yer alan ve şehrin savcısı olan Harvey Dent'in dönüşümü de anomi kavramıyla yakından ilişkilidir. Film boyunca "Gotham'ın beyaz şövalyesi" olarak görülen Dent, Joker'in oyunları ve kişisel trajediler sonucunda "Two-Face" (iki yüzlü) adlı intikamcı bir karaktere dönüşür. Bu dönüşüm, Gotham'daki anomik durumun bir yansımasıdır. Dent, başlangıçta toplumsal düzeni koruyan bir figürken, anomik baskılar altında normlara ve değerlere yabancılaşarak, kaotik ve suçlu bir kişiliğe bürünür.

5.1. Gotham'ın Sosyal Yapısı ve Anomi

Gotham City, toplumsal normların zayıfladığı, yolsuzluk ve suçun hüküm sürdüğü bir şehirdir. Şehrin sosyal yapısı, adalet ve güvenlik mekanizmalarının zayıflığıyla karakterize edilir. Bu zayıflık, Gotham'ın hem halkını hem de kurumlarını derinden etkiler, toplumsal düzeni kırılan hale getirir. Gotham'da yoksulluk, eşitsizlik ve sosyal adaletsizlik, bireylerin topluma yabancılaşmasına ve güvensizlik hissetmesine neden olur.

Anarşi, otoritenin ve hiyerarşinin reddedilmesi anlamına gelir ve Gotham'da Joker karakteri, anarşinin somutlaşmış hali olarak karşımıza çıkar. Joker, toplumsal düzeni yıkmak ve kaos yaratmak için sistematik bir şekilde çalışır. Durkheim, anarşizmi doğrudan anomi olarak görmez; ancak anarşist fikirlerin toplumsal normları ve düzeni zayıflatarak anomiye yol

açabileceği konusunda endişelidir (1992, s. 253). Anarşizm, mevcut otoriter yapıların ve normların yıkılmasını savunur. Ancak anarşistler, bunun toplumsal kaos veya anomiyeye yol açmayacağını, aksine bireylerin özgür ve gönüllü iş birliği içinde düzenli bir toplum kurabileceğini savunur. Anarşizm, özgür ve otonom bireylerin oluşturduğu bir toplumsal düzen öngörür ve bu düzen, merkezi otoritenin yokluğunda bile bireylerin özgürce ve eşit koşullarda yaşayabileceği bir toplum yaratmayı amaçlar.

Gotham'da Joker, otoriteye ve düzenin tüm unsurlarına meydan okuyarak anarşist bir dünya görüşünü temsil eder. Onun eylemleri, sadece bireysel suçlar olarak kalmaz; toplumsal yapının temellerini sarsarak, şehrin genelinde bir kaos atmosferi yaratır. Bu atmosfer, Gotham'ın zaten kırılğan olan sosyal yapısını daha da çökerterek, şehri anarşi durumuna sürükler. Joker'in en belirgin anomik eylemlerinden biri, iki gemi dolusu insanı birbirine karşı kıskırttığı sahnedir. Bu sahnede, Joker, gemilerdeki yolculara diğer gemiyi patlatmazlarsa kendilerinin patlatılacağını söyler. Bu durum, bireyleri aşırı stres altında etik ve toplumsal normlara karşı gelmeye zorlar. Durkheim'in anomi teorisine göre, bu tür durumlar, bireylerin normlara uyma yeteneğini zayıflatır ve toplumsal düzeni bozar. Joker'in bu sosyal deneyleri, Gotham'ın normlarını ve değerlerini sistematik olarak yıkmaya yönelik bir girişimdir, toplumsal normların çöküşünü ve anomik durumların yayılmasını hızlandırır. Bu bağlamda Joker'in eylemleri, Gotham'da anarşi ve anomi yaratmanın somut örnekleri olarak, şehirdeki düzeni ve normları alt üst eder.

Gotham şehrinde Batman'in suçla mücadeledeki etkinliğiyle suç oranında azalmalar görülürken, Joker'in ortaya çıkmasıyla şehirdeki dengeler değişmeye başlamaktadır. Joker karakteri hem çete gruplarını hem de Gotham yönetimini hedefleyerek kaosu yaratmaktadır. Bu karakterin ortaya çıkmasıyla birlikte Gotham şehrinin insanları güvenlik problemi yaşamakta ve savcı, şehrin suçla mücadeledeki umudu olarak görülmektedir. Savcı, Joker'in manipülasyonlarıyla trajik bir şekilde suç haline gelmekte ve Gotham halkının adalet anlayışını, kahramanlarına olan inancı giderek kaybolmuştur. Gotham şehrinde bir taraftan Batman tarafından fedakârlık gösterilirken, diğer taraftan suçla birlikte şehir tanımlanamaz bir karmaşaya sürüklenmiştir. Gotham City'de organize suçların yıkılması için kaosla olan mücadeleye yer verilir. Joker, Gotham şehrini tamamen yok etmeye çalışmaktadır ancak yasal otoritenin yerini alma veya onun işlevini üstlenmek gibi bir amacı yoktur; onun tek amacı kaos yaratmaktır. Joker, dayatılan sistemin hatalı olduğunu vurgulamak ve topluma bu mesajı vermek için kaosu istemektedir.

5.2. Joker: Anarşi, Anomi ve Sosyal Sözleşme

Joker, Gotham'ın sosyal sözleşmesini tamamen yıkmaya çalışan bir anarşisttir. Jean-Jacques Rousseau'nun genel irade ve toplumsal uyum kavramları, Joker'in kaos yaratma arzusu ile ters düşer (Rousseau, 2024, s. 14). Joker, bireyleri toplumsal normlardan ve değerlerden uzaklaştırarak anomi yaratır. Onun kaotik eylemleri, Gotham'da sosyal sözleşmenin

zayıflamasına ve toplumsal düzenin bozulmasına neden olur. Joker, bireylerin en temel ahlaki ve etik değerlerini sorgulamalarına neden olarak, toplumsal bağların kopmasına yol açar. Bakunin'in düşünceleri, Joker'in Gotham City'de yarattığı kaos ve düzen karşıtı eylemleriyle örtüşmektedir. Mikhail Bakunin, 19. yüzyılın önemli anarşist düşünürlerinden biridir ve onun anarşizm anlayışı, otoritenin her türüne karşı çıkmayı ve bireysel özgürlüğü vurgulamayı içerir. Bakunin, devletin, dinin ve kapitalizmin insan özgürlüğüne en büyük tehditler olduğunu savunur ve bu kurumların yıkılmasını ister. Bakunin'e göre, gerçek özgürlük ancak tüm otorite yapılarını yok ederek ve insanların kendi kendilerini yönetmeleriyle sağlanabilir (Bakunin, 2022, s. 39). Joker'in anarşizmi, Bakunin'in düşünceleriyle birçok paralellik göstermektedir. Joker, Gotham City'deki otorite ve hiyerarşi yapılarına karşı çıkararak, kaos ve düzensizlik yaratma amacındadır. Onun eylemleri, yalnızca suç işlemekle sınırlı kalmaz; Joker, Gotham'ın temel yapılarını ve düzenini yıkmayı hedefler

Joker, bireyleri toplumsal normlardan ve değerlerden uzaklaştırarak anomi yaratır. Onun kaotik eylemleri, Gotham'da sosyal sözleşmenin zayıflamasına ve toplumsal düzenin bozulmasına neden olur. Joker karakteri umursamaz, kuralsız ve absürt bir kişiliğe sahiptir. Joker, zaman zaman yakalansa da en sonunda sokaklara çıkmayı başarır. Yarattığı her kaosun ardından "bu şehir daha kaliteli suçluları hak ediyor ve ben de bunu onlara vereceğim" der. Joker, hastanede yatan savcının yanına doktor kılığında gelir. İkisinin arasında hararetli konuşma geçer. Kendisini kaosun elçisi olarak tanıtan Joker, halkı savcıyı öldürerek ayaklandırmıştır. Joker, savcının eline silah verir ve silah ateş alır. O sırada Joker kaçmaya başlar, savcıyı patlayıcıyla öldürmeye çalışır. Hastaneyi tamamen patlatır ve oradan kaçmaya başlar. TV haberine çıkar, halkı ve polis birimini tehdit eder. Gotham şehri bu gece kendisinin olduğunu söyler ve geriye kalanlar benim kurallarına göre oynar der. "Arzularda ve isteklere kuvvetli bir disiplin lazımken aksine başıbozuk bir durum meydana gelmektedir; düzensizlik ve kuralsızlık, içinde bulunan ortamda artmaktadır" (Kılıç, 2021, s. 540). Sınırı aşmış arzular neticesinde kişileri doyumsuz bir hâl almıştır. Bunun nedeni arzulara sınırları aşmamaları için herhangi bir aşılama yapılmamıştır. Düzenin giderek zayıflık gösterdiği bir ortamda mücadele ve hesaplaşma vardır. Toplumsal üyeler artış gösterdikçe düzenlemelerde de artış beklenmektedir. Durkheim'ın anomi kuramı anlayışında insan doğasının bencil arzularına işaret edilir (1992, s. 251). İnsan bu nedenle kendini sıklığı, baskı ve zorlama ile kendini sınırlamayı pek sevmemektedir (Can, 2004, s. 98). Sosyal kuralların kişilerin yaşamlarını düzene sokmak ve disiplini sağlama konusundaki güç olgusunun giderek sekteye uğraması gerekçesiyle kişilerin davranış şekli ve çevresiyle olan ilişkileri nasıl idare edileceği bilinmemektedir. Kişiler belirli kurallardan saparak düzende bozulmalar meydana getirmektedirler.

5.3. Sosyal Sözleşme ve Gotham'da Yönetim

Gotham City, filmde yolsuzluk, suç ve şiddetle dolu bir şehir olarak tasvir edilir. Şehrin yerel hükümeti ve polis teşkilatı, suçlularla iş birliği yaparak halkın güvenini ve adalet duygusunu

zayıflatmıştır. Toplumsal sözleşmenin temelini oluşturan güven ve adalet kavramları, Gotham'da neredeyse yok olmuştur. Bu durum, Hobbes'un doğal durum teorisine benzer bir kaos ortamı yaratır. Hobbes'a göre (2008, s. 89), güçlü bir merkezi otorite olmadan bireyler arasında güven ve düzen sağlanamaz. Gotham'daki yolsuzluk ve suç, toplumsal sözleşmenin çöküşüne ve anomik bir duruma yol açmıştır.

Batman, Gotham'ın bozulmuş toplumsal sözleşmesini yeniden kurmaya çalışan bir figür olarak ortaya çıkar. Thomas Hobbes'un güçlü merkezi otorite vurgusu, Batman'in adalet sağlama çabalarıyla paralellik gösterir. Batman, Gotham'ın yozlaşmış düzenine karşı savaşırken, şehirdeki normları ve değerleri yeniden tesis etmeye çalışır. Onun varlığı, sosyal sözleşmenin yeniden inşa edilmesi için bir umut ışığıdır. Ancak Batman'in yasadışı yöntemleri, John Locke'un bireylerin doğal haklarını koruma konusundaki vurgusuyla çatışır (2023, s. 77). Locke, devletin bireylerin haklarını koruması gerektiğini savunur ve bu bağlamda Batman'in kendi adalet anlayışını uygulaması, toplumsal sözleşme açısından karmaşık bir durumu temsil eder. Ancak Batman'in yasadışı yöntemleri, Locke'un bireylerin doğal haklarını koruma konusundaki vurgusuyla çatışır. Locke (2023, s. 11), devletin bireylerin haklarını koruması gerektiğini savunur ve bu bağlamda Batman'in kendi adalet anlayışını uygulaması, toplumsal sözleşme açısından karmaşık bir durumu temsil eder. Batman'in adalet arayışı, Locke'un doğal hakların korunması gerekliliği ile bazen çelişir, çünkü Batman yasaların dışına çıkarak adaleti sağlamaya çalışır.

Her ne kadar yöneticiler, düzenli ve yaşanılır bir şehir kurmaya çalışsalar da çetelerin kaos oluşturmasıyla birlikte Gotham savaş alanına dönüşmüştür. Yöneticiler halkı koruma altına alırken kanun kaçağı olan Batman ile iş birliği içerisinde. Joker karakterinin filmin başından sonuna kadar Batman'i, Harvey Dent'i ve Gotham şehrinin yöneticilerini birtakım tercihlere zorlamaktadır. Yöneticiler çıkarları için bir başkalarını feda etmek üzere tercihlerini o yönde yapmaktadırlar. Bir çete uğruna doğrulayıcı, adil ve eşitlik sağlayan savcı kötü bir karaktere dönüşerek sonunda ölür. Gotham City'nin sosyal yapısı, anarşi, yersizyurtsuzlaşma ve anomi kavramlarıyla yakından ilişkilidir. Şehirdeki yolsuzluk ve suç oranları, toplumsal normların zayıflamasına ve bireylerin topluma karşı yabancılaşmasına yol açar. Joker'in anarşist eylemleri, Gotham'daki otoriteyi ve düzeni yıkararak, şehri kaosa sürükler. Bu kaos, Gotham'ın sosyal yapısını daha da çökerterek, toplumsal uyumun bozulmasına ve anomi durumunun yayılmasına neden olur.

SONUÇ

Bu çalışmada, Christopher Nolan'ın 2008 yapımı *Batman: Kara Şövalye* filmi, anomi ve sosyal sözleşme perspektiflerinden analiz edilmiştir. Anomi ve sosyal sözleşme teorileri, modern toplumlarda suç ve toplumsal düzensizlikleri anlamada kritik kavramlar olarak değerlendirilmiştir. Joker'in eylemleri, Gotham City'deki toplumsal normların çöküşünü ve bu normların zayıflamasıyla ortaya çıkan anomi durumunu temsil ederken, Batman'in eylemleri

ise toplumsal düzeni koruma ve yeniden inşa etme çabalarını yansıtmaktadır. Durkheim'in anomi kavramı, toplumsal normların zayıfladığı veya yok olduğu durumlarda bireylerin rehbersiz kalması ve sosyal uyumun bozulması olarak tanımlanır (1992). Joker, Gotham'daki normları sistematik olarak sorgulatarak ve yıkarak, şehri kaosa sürükler. Onun eylemleri, sadece bireysel suçlar olarak kalmaz; toplumda genel bir düzensizlik ve güvensizlik atmosferi yaratır. Bu atmosfer, Gotham'ın sosyal yapısını daha da zayıflatarak bireylerin topluma olan güvenini sarsar ve toplumsal uyumun bozulmasına neden olur.

Joker'in karakteri, Heidegger ve Deleuze & Guattari'nin kavramsallaştırdığı yersizyurtsuzlaşma (ing. deterritorialisation) ile de açıklanabilir. Joker, Gotham'da hiçbir yere ait olmayan, geçmiş ve kimliği belirsiz bir figür olarak hareket eder. Bu belirsizlik, onun toplumsal düzene karşı köksüz ve yabancı bir figür olmasını sağlar. Joker'in eylemleri, toplumsal, kültürel veya etik normlara bağlı olmadan gerçekleşir ve bu durum, onun "yersizyurtsuzlaşmış" bir birey olarak toplumsal düzeni sarsma ve kaos yaratma arzusunu pekiştirir. Aynı zamanda, Joker'in anarşizmi, Bakunin'in anarşizm anlayışı ile örtüşmektedir. Bakunin, otoritenin her türlüüne karşı çıkmayı ve bireysel özgürlüğü savunan bir anarşist düşünürdür. Joker, Gotham City'deki otorite ve hiyerarşi yapılarına karşı çıkararak kaos yaratmayı hedefler. Onun eylemleri, Gotham'ın düzenini bozmakla kalmaz; Batman'in ve diğer otorite figürlerinin ahlaki ve etik değerlerini de sınar.

Batman, Gotham City'de bozulan toplumsal düzeni yeniden kurma ve koruma çabalarını temsil eder. Thomas Hobbes'un sosyal sözleşme teorisi, bireylerin güvenliklerini sağlamak için bazı özgürlüklerinden vazgeçerek güçlü bir merkezi otoriteye itaat etmelerini öngörür. Batman, Gotham'ın yozlaşmış düzenine karşı savaşırken, şehirdeki normları ve değerleri yeniden tesis etmeye çalışır. Onun varlığı, sosyal sözleşmenin yeniden inşa edilmesi için bir umut ışığıdır. Ancak Batman'in yasadışı yöntemleri, John Locke'un bireylerin doğal haklarını koruma vurgusuyla çatışır. Locke, devletin bireylerin haklarını koruması gerektiğini savunur ve Batman'in kendi adalet anlayışını uygulaması, toplumsal sözleşme açısından karmaşık bir durumu temsil eder. Gotham City, toplumsal normların zayıfladığı, yolsuzluk ve suçun hüküm sürdüğü bir şehirdir. Şehrin sosyal yapısı, adalet ve güvenlik mekanizmalarının zayıflığıyla karakterize edilir. Bu zayıflık, Gotham'ın halkını ve kurumlarını derinden etkiler, toplumsal düzeni kırılgan hale getirir. Gotham'da yoksulluk, eşitsizlik ve sosyal adaletsizlik, bireylerin topluma yabancılaşmasına ve güvensizlik hissetmesine neden olur. Joker'in en belirgin anomik eylemlerinden biri, iki gemi dolusu insanı birbirine karşı kışkırttığı sahnedir. Bu sahnede, Joker, yolculara diğer gemiyi patlatmazlarsa kendilerinin patlatılacağını söyler. Bu durum, bireyleri aşırı stres altında etik ve toplumsal normlara karşı gelmeye zorlar. Durkheim'in anomi teorisine göre, bu tür durumlar, bireylerin normlara uyma yeteneğini zayıflatır ve toplumsal düzeni bozar. Joker'in bu sosyal deneyleri, Gotham'ın normlarını ve değerlerini sistematik olarak yıkmaya yönelik bir girişimdir.

Gotham şehrinde Batman'in suçla mücadeledeki etkinliğiyle suç oranında azalmalar görülürken, Joker'in ortaya çıkmasıyla şehirdeki dengeler değişmeye başlamaktadır. Joker hem çete gruplarını hem de Gotham yönetimini hedefleyerek kaos yaratmaktadır. Joker'in ortaya

çıkmasıyla birlikte Gotham halkı güvenlik problemi yaşamaktadır ve savcı, şehrin suçla mücadeledeki umudu olarak görülmektedir. Savcı, Joker'in manipülasyonlarıyla trajik bir şekilde suçlu hale gelmekte ve Gotham halkının adalet anlayışını, kahramanlarına olan inancı giderek kaybolmaktadır. Gotham'da bir taraftan Batman fedakârlık gösterirken, diğer taraftan suç şehri tanımlanamaz bir karmaşaya sürüklenmektedir. Gotham City'de organize suçların yıkılması için kaosla olan mücadeleye yer verilmektedir. Joker, Gotham şehrini tamamen yok etmeye çalışmakta ve yasal otoritenin yerini alma gibi bir amacı yoktur; sadece kaos yaratmayı istemektedir. Gotham City'deki suç ve yolsuzluk, toplumsal sözleşmenin çöküşüne ve anomik bir duruma yol açar. Joker'in kaotik eylemleri ve Batman'in adalet arayışı, anomi ve sosyal sözleşme kavramlarının filmde tartışmaya açıldığını göstermektedir.

Extended Abstract

Anomie, a concept defined by Émile Durkheim, refers to a state where social norms are weak or absent, leaving individuals without guidance and disrupting social cohesion. Robert K. Merton further expanded on this concept, exploring how societal structure and norms change can lead to increased deviant behavior when legitimate means to achieve societal goals are limited. Social contract theory, developed by philosophers such as Thomas Hobbes, John Locke, and Jean-Jacques Rousseau, posits that individuals give up certain freedoms and adhere to common rules for security and order. Cinema provides a powerful medium to examine these sociological concepts through visual storytelling. This study analyzes Christopher Nolan's film *The Dark Knight* (2008) to explore how the film addresses the breakdown of social structures and norms, leading to disorder, and the relationship between anomie, social contract, and crime in modern societies. This study employs a sociological film analysis method, utilizing the theories of anomie by Durkheim and Merton, and the social contract theories of Hobbes, Locke, and Rousseau. The film's plot, characters, and social structure are analyzed to understand how these concepts are represented. By examining the actions and motivations of the protagonist (Batman) and the antagonist (Joker), the study delves into the film's depiction of crime, power, and social order. Joker embodies the concept of anomie by systematically dismantling the social norms and values of Gotham City. Durkheim's notion of anomie arises during periods of rapid social change when individuals struggle to adapt to new norms, leading to a breakdown in social cohesion. Joker's actions create chaos, questioning the legitimacy of existing social norms and pushing Gotham into a state of disorder. His manipulation and violent acts exemplify the disintegration of societal norms, resulting in widespread fear and instability. The character of Joker can also be understood through the lens of *versizyurtsuzlaşma* (deterritorialization), a concept highlighted by Heidegger and further developed by Deleuze and Guattari. Joker, with no clear past or identity, represents a figure completely detached from societal and cultural roots. This detachment allows him to operate without any allegiance to social norms, furthering his agenda of chaos and disorder. Additionally, Joker's anarchistic tendencies align with Mikhail Bakunin's anarchism, which advocates for the dismantling of all hierarchical structures to achieve true freedom. Joker's actions not only challenge the existing power structures but aim to obliterate them, showing the fragility of societal order. Contrasting Joker, Batman symbolizes

the efforts to restore and maintain social order. According to Hobbes' social contract theory, a strong central authority is essential to prevent chaos and ensure security. Batman's vigilante actions, while extralegal, aim to uphold societal norms and protect the citizens of Gotham. However, his methods present a conflict with Locke's emphasis on protecting individual rights within the framework of the law. Batman's struggle to maintain order highlights the complexities of enforcing justice outside the legal system. Gotham City is depicted as a society plagued by corruption, crime, and inequality. The breakdown of its social structure exemplifies Durkheim's concept of anomie, where the erosion of norms leads to widespread deviance. The city's law enforcement and political systems are compromised, creating an environment ripe for Joker's anarchistic interventions. Joker's actions exacerbate the existing social issues, pushing Gotham further into chaos and highlighting the inadequacy of its social contract. The Dark Knight serves as a rich text for exploring the dynamics of anomie and social contract in a modern urban setting. Joker's embodiment of anomie and anarchism contrasts sharply with Batman's quest to restore order, creating a narrative that examines the tensions between chaos and control, legality and justice. The film illustrates how the weakening of social norms and structures can lead to widespread disorder and highlights the critical role of societal cohesion in maintaining order. By employing sociological theories, this study provides a deeper understanding of the complex interplay between crime, power, and social order depicted in the film, offering insights into the challenges faced by modern societies in addressing issues of anomie and social contract.

KAYNAKÇA

- Abisel, N. (1995). *Popüler sinema ve türler*. Alan Yayıncılık.
- Acar, N. (2023). Srebrenitsa Soykırımının Bosna Sinemasında Temsili: "Nereye Gidiyorsun Aida?" Filminin Sosyolojik Analiz. *İçtimaiyat Osmanlı'dan Günümüze Balkanlar Özel Sayısı*, s. 128-151.
- Bakunin, M. (2022). *Marksizm, özgürlük ve devlet devletsiz sosyalizm: Anarşizm*. Dorlion Yayınları.
- Bayhan, V. (1997). *Üniversite Gençliğinde Anomi ve Yabancılaşma*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bordwell, D., & Thompson, K. (2008). *Film sanatı*. De Ki Basım Yayım.
- Camus, A. (2014). *Başkaldıran insan*. Can Yayınları.
- Can, Y. (2004). Anomi kuramları bağlamında cemaatten cemiyete Türk toplumu. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, s. 95-105.
- Durkheim, E. (1992). *İntihar*. İmge Kitabevi.
- Ercan, İ. (2007). *Ceza hukuku*. İkinci Sayfa Yayınları.
- Gültekin, G. (2018). Türk ve Amerikan popüler sinemasında suçun estetiği. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Fakültesi*, s. 17-39.

- Hall, S. (2017). *Temsil: Kültürel temsiller ve anlamlandırma uygulamaları*. Pinhan Yayınları.
- Heidegger, M. (2008). *Varlık ve zaman*. Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- Hobbes, T. (2008). *Leviathan*. Yapı Kredi Yayınları.
- Jameson, F. (2011). *Siyasal bilinçdışı*. Ayrıntı Yayınları.
- Kılıç, S. K. (2021). Anomi kavramını internet ortamlarındaki kullanım pratikleri üzerinden. *TRT Akademi*, s. 536-562.
- Leitch, T. (2002). *Crime films: Genres in American cinema*. Cambridge University Press.
- Locke, J. (2023). *Yöntem üzerine ikinci inceleme*. Serbest Kitaplar.
- Merton, R. K. (1938). Social structure and anomie. *American Sociological Review*, s. 672-682.
- Messner, S. F., & Rosenfeld, R. (1994). *Crime and the American dream*. Wadsworth.
- Parr, A. (2008). *Deleuze and memorial culture: Desire, singular memory and the politics of*. Edinburgh University Press.
- Requena, F., Gonzalez, J., & Bericat, E. (2020). The digital transformation of social anomie: A study on the impact of the Internet and social media on social cohesion. *New Media Society*, s. 23-42.
- Rousseau, J. J. (2024). *Toplum sözleşmesi*. Doğan yayınları.
- Smith, M. (2010). *Engaging characters: Fiction, emotion, and the cinema*. Clarendon Press.
- Şen, A. (2018). Bilimkurgu sinemasında ekolojik adalet ve ekoeleştiri. *İlef Dergisi*, s. 31-59.
- Taş, S. (2020). Emile Durkheim'in sosyolojik anlayışında toplumsal iş bölümü, sosyolojik. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, s. 442-449.
- Ulutaş, S. (2019). Ulutaş, S. (2019). Sinema Filmlerinde Estetik Özneyi Yabancılaşmaya Yabancılaştırmak: Night Crawler Filminde Yabancılaştırma Etkisi. *Selçuk İletişim*, 12(2), 1012-1043. <https://doi.org/10.18094/josc.596288>. *Selçuk İletişim*, s. 1012-1043.
- Ulutaş, S., & Ulutaş, U. G. (2015). Sosyal medya ve görsel kültür ilişkisi ekseninde 'My Shoes' kısa filminin estetik çözümlemesi. *İdil Dergi*, s. 55-80.
- Yuvayapan, E. (2006). Sinemada suç ve ceza: Modern toplumlarda adalet arayışının sinemada temsili. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.